

Революция, партия, женщина (Опыт работы Коммунистической партии среди трудящихся женщин (октябрь 1917–1925 гг.) / Е. Д. Емельянова. – Смоленск, 1971. – 240 с. 14. Б. А. Женщины в РКП в цифрах / А. Б. // Коммунистка. – 1925. – № 4. – С.11–14. 15. Советская женщина – самая счастливая в мире (Статистический материал). – Сталинград: Сталинградская правда, 1938. – 12 с.

Елена Коханова

ЖЕНСКИЙ ВОПРОС В СОВЕТСКОЙ УКРАИНЫ В 20–30-Х ГГ. XX В.

В статье раскрывается суть женского вопроса, который был поднят большевиками после октября 1917 г. Анализируется проблема обеспечения равных возможностей для женщин во всех сферах жизнедеятельности через практику отделов по работе среди женщин и делегатских сборов. Описан процесс привлечения женщин к общественно-политической жизни на советском пространстве за идеологическую деятельность женотдела, а позже женских секторов. Обращено внимание на идеологическое и политическое обеспечение деятельности отделов по работе среди женщин, последствия такой деятельности.

Ключевые слова: женщины, советская власть, женотделы, женские секторы, делегатки.

Olena Kohanova

WOMEN'S ISSUES IN SOVIET UKRAINE IN THE 20–30'S. XX CENTURY

This article deals with the women's issue that was raised by the Bolsheviks after the October Revolution of 1917. The problem of ensuring equal opportunities for women in all spheres of life through the practice of departments to work among women and delegate fees. Describes the process of involving women in social and political life in the Soviet space for ideological activities women's departments, and later zhensektorov. Drawn attention to the ideological and political support of the departments to work among women, the consequences of such activities.

Key words: women, the Soviet regime, women's departments, zhensektory, the delegates.

УДК 94(477): 347.97/. 99

Костянтин Кондратюк, Мар'яна Леськів

ЗАПРОВАДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ (1939–1941 РР.)

У статті охарактеризовано радянську судову систему, встановлену в Західній Україні у 1939–1941 рр. З'ясовано масштаби репресій та їх наслідки для місцевого населення

Ключові слова: Західна Україна, тоталітарний режим, судочинство, судова система, репресії.

Історія масових репресій, які здійснювалися сталінським режимом в Україні, викликала й продовжує викликати значне зацікавлення науковців і широкої громадськості. Масштабні репресивні акції радянської влади торкнулися різних верств суспільства, багатьох соціальних і національних груп населення, зламавши долі сотень тисяч людей і залишивши болісний, трагічний слід у житті декількох поколінь. За минулі два десятиліття в українській історіографії з'явилася низка змістовних праць, присвячених загальним проблемам Другої світової війни, приєднання Західної України до СРСР і здійснення на цих територіях радикальних суспільних перетворень, проведення політики радянзації. Проте у вітчизняній історичній науці проблема запровадження й функціонування радянського судочинства в західних областях України в 1939–1941 рр. розглядається побіжно, фрагментарно, у контексті більш широких дослідницьких завдань. Та обставина, що в часи незалежної України ця проблема не була предметом спеціального висвітлення і обумовлює актуальність цієї статті.

Восени 1939 р., зі вступом у Західну Україну Червоної армії, ліквідовано польську політичну систему й розпочато формування нового владного механізму. Під керівництвом радянського військового командування, партійних і державних чиновників, відряджених у регіон ЦК КП(б)У, повсюдно формувалися перехідні органи влади – тимчасові управління в містах та селянські комітети в селах. Цей процес утвердження радянського тоталітаризму супроводжувався розгортанням масових репресій.

Каральні заходи, які здійснювалися у той час, скеровувалися проти різних соціальних, національних, релігійних груп населення та окремих осіб, котрі трактувалися як ворожі радянській владі. Такі каральні акції мали різні форми й прояви: від обмеження права на проживання, виселення на спецпоселення, ув'язнення в тюрмах, таборах та колоніях тощо – аж до розстрілу.

Основу репресивного апарату спочатку склали оперативно-чекістські групи та згодом сформовані на їх основі органи НКВС. Саме вони провели восени 1939 р. своєрідну «зачистку» приєднаних до СРСР територій: здійснили арешти колишніх польських урядовців, офіцерів, поліцейських, лідерів і активістів польських, українських, єврейських політичних партій і громадських організацій, а також представників «експлуататорських» груп населення – поміщиків, фабрикантів, торговців, заможних селян. Репресії проти цих категорій населення проводилися переважно за безпосередніми директивами наркома внутрішніх справ СРСР Л. Берії, за вироками військових трибуналів Українського фронту та рішеннями військової колегії Верховного Суду СРСР [1, арк. 77].

Цілісна система судочинства почала формуватися у Західній Україні наприкінці листопада 1939 р., коли Політбюро ЦК КП(б)У затвердило начальників обласних управлінь юстиції, голів обласних судів і обласних прокурорів [2, арк. 197]. Головою Львівського обласного суду призначено О. Юрка, члена Чернігівського облсуду; Станіславської області – Д. Владимірова, суддю 20-ї дільниці м. Одеси; Тернопільської – А. Роздайбідю, члена Дніпропетровського облсуду; Волинської – І. Приходька, начальника Житомирського обласного відділу юстиції. Обласними прокурорами призначено: Львівської області – Л. Харитонова, прокурора м. Серго Ворошиловградської області, Станіславської – Г. Гладкого, прокурора м. Одеси; Волинської – В. Нестеренка, прокурора Макіївки; Тернопільської – О. Тищенко, помічника Чернігівського обласного прокурора у спецсправах [3, с. 54–55].

26 грудня 1939 р. видано наказ наркома юстиції УРСР «Про початок роботи обласних управлінь юстиції, обласних і народних судів у західних областях УРСР». Наркомат юстиції визначив штати і підібрав кандидатури складу обласних судів, які рекомендував обласним виконкомам Рад на затвердження. Керівниками і членами обласних судів рекомендувалися виключно особи зі східних областей УРСР. Львівський обласний суд був створений у складі голови, двох заступників голови і 10 членів [4, арк. 19–20]. Тернопільський обласний суд складався з 10 осіб [5, арк. 684].

Одночасно із формуванням обласних судів розпочалася робота з організації районних і міських судів як головної ланки радянської судової системи. Раднарком УРСР визначив мережу таких судів, їх загальну кількість у західних областях. Упродовж короткого часу (січень–лютий 1940 року) територія шести західних областей України була вкрита густою мережею судів. Загалом відкрито 376 судів: у Волинській області – 59, Дрогобицькій – 70, Львівській – 79, Рівненській – 42, Станіславській – 69, Тернопільській – 57 [6, с. 32].

Штати районних і міських судів складалися із декількох одиниць: судді, старшого секретаря, судового виконавця, секретаря судового засідання. Ці суди також комплектувалися зі спеціалістів, рекомендованих партійними органами східних областей УРСР. Так, 15 січня 1940 р. Політбюро ЦК КП(б)У прийняло постанову, якою зобов'язало обкоми партії до 21 січня 1940 р. відібрати з числа районних і міських прокурорів і суддів 265 осіб і скерувати їх у розпорядження ЦК КП(б)У для відрядження на роботу в західні області України. У подальшому Політбюро ЦК КП(б)У ще неодноразово поверталось до кадрових справ і приймало постанови про відрядження у західні області на постійну роботу суддів і прокурорів [7, арк. 85, 196].

Серед скерованих працівників переважали члени і кандидати в члени ВКП(б). У червні 1940 р., наприклад, суддями і прокурорами у Львівській області працювало 127 комуністів [8, арк. 1]. Місцеві кадри викликали недовіру в новій владі і не використовувалися на відповідальних посадах у судових органах.

Особливістю судочинства в СРСР була участь у судових засіданнях народних засідателів. Ця практика була перенесена в західні області України. Вибори народних засідателів проводилися на зборах працівників підприємств, установ, селянами та військовослужбовцями. При формуванні складу народних засідателів обласних, міських і районних судів чітко дотримувалися класового принципу. Так, у Дрогобицькій області на 1 березня 1940 р. обрано 2876 народних засідателів, з них для обласного суду – 153. Серед обраних засідателів 28 % складали робітники, 64 % селяни і лише 8 % представники інтелігенції [9, арк. 263]. Такий підхід негативно позначався на діяльності судів, адже серед народних засідателів було обмаль людей з вищою і навіть середньою освітою. Малоосвічені люди не могли розібратися в тонкощах судочинства і в усьому покладалися на думку судді. А це прирікало їх на роль простих статистів, що формально відбували громадську повинність.

Одночасно з організацією судів і прокуратури формувалася адвокатура, у яку приймалися місцеві юристи. До 1 липня 1940 р. у шести колегіях західних областей України створено 204 юридичні консультації (26 – в обласних центрах і 178 – в районах), у яких працював 671 адвокат [10, арк. 82]. Жорсткий партійно-державний контроль і тодішня практика судочинства не дозволяли адвокатам у повному обсязі виконувати свої функції. Тоталітаризм підмінив владу права правом

влади. Радянський режим ігнорував традиційну легітимність, формальну законність, вимагаючи «підпорядкувати вимоги закону вимогам життя, революційну законність – законам революції...» [11, с. 87]. Надмірне схилення перед «буквою і текстом закону» розцінювалося як прояв правничого фетишизму. Так звана «сталінська конституція» формально закріпила досить широкі права і свободи громадян, але практика рясніла прикладами кричущого беззаконня.

Атмосферу тодішнього судочинства, взаємовідносини між органами НКВС, які вели слідство і працівниками обласних судів яскраво передає стенограма засідання бюро Станіславського обкому КП(б)У у зв'язку з доповідною запискою начальника управління НКВС Михайлова щодо виправдання обласним судом громадянина Білоусова від 3 вересня 1940 р. З метою збереження колориту і духу часу, наведемо стенограму мовою оригіналу: "– Михайлов: В докладной записке я писал, что облсуд не учел обстановки в которой он работает, организовал демонстрацию в судебном заседании против органов НКВД. Я не согласен с тем, что мы допускаем большой процент брака при проведении следствия. Брак имеется и в частности по делу Белоусова. Допустим, что человека привлекли за антисоветскую агитацию. Так, кроме антисоветской агитации, надо иметь ввиду, что это офицерье, а суд, при разборе дела это не принимает во внимание, а разбирается дело как обыкновенного гражданина. Суд рассматривает только антисоветскую агитацию, но не вникает, а что из себя представляет данный обвиняемый вообще. В конечном суд своим решением освобождает Белоусова. А кто такой Белоусов? Офицер. И только потому, что свидетель, который выступил в суде и отказался от своих ранее данных показаний, это для суда было достаточно для того, чтобы освободить Белоусова. А мы его опять посадили, и Вы на днях будете его снова судить, и его надо расстрелять.

Рогачев: Я руковожу уголовной коллегией облсуда. Действительно, мы 5–7 дел возвратили с подготовительных заседаний по причинам сырого материала следствия. НКВД считает, что эти дела возвращены безосновательно. А я должен сказать, что ни одно такое постановление не опротестовано прокурором. Замечания по поводу адвокатов совершенно правильны. Адвокат Петрунив был назначен для участия в судебном заседании коллегией адвокатов, которой руководит член партии тов. Жмудь. На сегодня мы возимся с 15 кандидатурами, среди которых имеются и не наши люди, но они временно санкционированы органами НКВД. Среди них имеются пока что двое, которые вызывают у меня подозрение. Что значит адвокат, который в судебном заседании плачет за то, что его подзащитному грозит расстрел. Петрунив является членом оргбюро коллегии адвокатов. Жмудь за него горой стоит, при чем говорит – я его посылал и буду посылать.

Груленко (первый секретарь обкома КП(б)У): Я спрашиваю, почему по контрреволюционным делам допускались в судебное заседание местные адвокаты.

Рогачев: наших людей всего 8. Мы не можем обеспечить их участие при рассмотрении дел по контрреволюционным делам. Требуется немало адвокатов. Где их взять?

Тов. Морозов: По делу Каминского проходит один единственный свидетель и то глухая, немая, немного слепая. Я не знаю, как ее допрашивали, и я вынужден был это дело послать на исследование.

О Смушке. Он отказался от предъявленных ему обвинений, заявил, что его бил следователь. Пришлось снова послать дело на исследование. По делу Януша. На суде было 9 свидетелей, и все они отказались от своих показаний. Затем дело разбили на три дела и в результате Януша судили не за контрреволюцию, а за воровство.

Груленко: По существу дела. Тов. Рогачев! Как бы Вы не говорили, но факты упрямая вещь. Неправильно то, что Вы приглашаете непроверенных людей для участия в таких серьезных судебных заседаниях, как рассмотрение дел по контрреволюционным преступлениям. Я имею ввиду местную адвокатуру. То, что они устроили – это чепуха. Они могут больше устроить. Надо категорически запретить допуск местных адвокатов к участию в таких процессах. Обойдитесь 8 адвокатами. А что это за процесс, когда адвокат сидит на судебном заседании и плачет.

Михайлов: А народные заседатели сидят и вытирает слезы.

Груленко: Это безобразие. Надо выбирать из местных людей проверенных в качестве народных заседателей, которые не уступят товарищам с восточных областей, которые сами презирают этих врагов народа. Ведь это же большая политика. А Вы считаете, что перед Вами кодекс и все. Правильно, кодексом надо руководствоваться, но в работе прежде всего должна быть партийная политика, чего не было в работе областного суда, поэтому и такие казусы в работе. О карательной политике. Я считаю, что если нет состава преступления по врагам народа – петлюровцам, офицерни, кулакам, то на суде надо прямо создать дело и чтобы они сгнили. Если Верховный суд отменит, все равно, он еще раз попадет» [12, арк. 37–46]. Ось таким був підхід до судочинства і коментарі тут зайві.

Звичайно, у діяльності районних і міських судів значне місце займали буденні справи цивільного і кримінального характеру. Однак, при цьому їх загальна кількість щомісяця зростала. Особливо багато справ поступало в суди за звинуваченнями у спекуляції. Так, серед заарештованих і притягнених до кримінальної відповідальності міліцією Станіславської області у січні 1940 р. 93 % складала за тодішньою термінологією «крупні спекулянти». При арешті одного з них виявили 30 кг цукру, 11 кг масла, 250 кг сала, 28 кусків мила. За такий «злочин» людина отримала тюремне ув'язнення [13, арк. 11–12].

У ці роки з'явилася своєрідна мода на судові покарання на незначні терміни. Цьому сприяв указ Президії Верховної Ради СРСР від 10 серпня 1940 р. «Про кримінальну відповідальність за дрібні крадіжки на виробництві і за хуліганство» [14]. З часу видання указу і до січня 1941 р. в суди Волинської області, наприклад, поступило 178 справ, із них за дрібні крадіжки – 100 і за хуліганство – 70 справ. Розглянуто з винесенням вироку 160 справ, засуджено 105 осіб [15, арк. 8–9]. Окремі судді так ревно виконували указ, що доходило до курйозів. Суд Перемишлянського району Львівської області засудив до позбавлення волі працівницю їдальні, яка взяла на кухні відходи. Стрийський суд виніс вирок громадянину, який підібрав кинуті у болото, невідомо ким і коли дошки [16, арк. 194]. На щастя підсудних, обласний суд в обох випадках справи припинив.

Крім кримінальних, у суди поступало чимало цивільних справ, зокрема про стягнення аліментів, розподіл майна, несплату квартплати, порушення паспортного режиму (проживання в містах без паспорта і прописки і т.п.) [17, арк. 23]. Архівні документи засвідчують, що якість розгляду цивільних справ судами теж була низькою. До того ж працівники судових органів і прокуратури нерідко вдавалися до зловживань. Так, старший слідчий прокуратури Волинської області М. Коваленко, слідчий прокуратури Луцького району Л. Баркар, слідчий прокуратури Луцька Т. Приент у 1940 р. були звинувачені у хабарництві. Також, за низку зловживань (хабарництво, пияцтво, морально-побутовий розклад) у тому ж році звільнені з роботи: заступник голови Волинського обласного суду Й. Кутувий, суддя Любомльського району П. Кукуруза, помічник обласного прокурора І. Філоненко, прокурор Луцького району А. Шілов, прокурор Теремківського району Б. Бергман, помічник обласного прокурора К. Калюжний [18, арк. 43–59]. Прокурора Рівненської області Нестеренка змушені були звільняти як такого, хто «не маючи належної культури, будучи політично недостатньо підготовленим, проявив повну неспроможність справитися з покладеними на нього обов'язками» [19, арк. 65]. Однак на зміну ось таким некваліфікованим правоохоронцям, призначали інших, від яких теж не можна було очікувати встановлення належного порядку, бо, зазвичай, усі вони були малоосвіченими. Так, бюро Львівського обкому КП(Б)У у квітні 1940 р. затвердило прокурором Буського району І. Мигу, Янівського – Я. Борисова, Поніковецького – В. Шевченка, Шевченківського району м. Львова – О. Тимка. Усі вони мали нижчу освіту [20, арк. 159–160].

Загалом працівники НКВС Західної України у вересні-грудні 1939 р. затримали і передали у судові та каральні органи 10,2 тис. осіб, у тому числі 4,2 тис. колишніх офіцерів, урядовців, великих землевласників, торговців, 1,6 тис. представників інтелігенції, зокрема 108 педагогів, 62 інженери, 40 лікарів, 42 діячі літератури і мистецтва, а також 1,3 тис. селян-одноосібників, 665 ремісників. Арештовані кваліфікувалися як «вороги народу», «шпигуни», «спекулянти», «паразити» тощо і засуджувалися переважно за статтями 58 і 59 кримінального кодексу, санкції яких передбачали, звичайно, довготривале ув'язнення, заслання вглиб СРСР або смертну кару. За рішеннями судових та позасудових органів у справах НКВС у Західній Україні за січень-травень 1941 р. з 5064 засуджених кожен десятий одержав вищу міру покарання, а 40,6 % позбавлялися волі терміном до 10 років, 34,8 % – до 5 років. Усього серед 65 тис. осіб, заарештованих упродовж вересня 1939 – травня 1941 рр. органами НКВС у Західній Україні, яким пред'явили конкретні обвинувачення, найбільше – 32,8 тис. відповідали за нелегальний перехід кордону, 13,4 тис. – приналежність до «контрреволюційних організацій», 748 – участь в антирадянських змовах [21, с. 101, 105, 112].

Особливого розголосу набули в регіоні судові процеси над членами ОУН. У 1940 р. співробітники НКВС заарештували студента Дрогобицького електромеханічного технікуму О. Білого. Йому і ще 53-м заарештованим інкримінувалася приналежність до ОУН та підготовка збройного повстання проти СРСР. Судовий вирок: половину учасників засуджено до розстрілу, іншим дано по 15 і 10 років таборів [22, с. 115–119].

У травні 1941 р. відбувся суд уже над 62-ма юнаками і дівчатами Дрогобицького, Добромільського, Стрийського і Турківського районів. 20-х учасників цього процесу засуджено до розстрілу, 13 – до 10 років, 19 – до 7–8,5 років тюремного ув'язнення [23, с. 81–82].

Трагедією для багатьох груп населення Західної України стали у 1940–1941 рр. депортації, проведені серед місцевого населення чотирма багатотисячними хвилями. З опублікованих останнім часом документів стало відомо, що 5 грудня 1939 р. Політбюро ЦК ВКП(б) і уряд СРСР прийняли постанову про депортації, а 29 грудня поточного року Раднарком СРСР затвердив

інструкцію НКВС СРСР про виселення польських осадників із західних областей України і Білорусії [24, арк. 4–7]. Керувати операціями доручено заступникові Л. Берії – В. Меркулову, а в Україні ними керував І. Серов. У областях і районах були організовані «трійки», які розглядали справи депортованих. Ними керували начальники обласних управлінь НКВС. «Трійки» приймали рішення про виселення. На районні комітети партії та виконкоми Рад покладено відповідальність за належну підготовку та проведення операцій.

Перша масова акція виселення польських військових і цивільних осадників і працівників лісової охорони проведена в ніч з 9 на 10 лютого 1940 р. Як видно із рапорту, надісланого 13 лютого І. Серовим Л. Берії, під час акції вивезено із західних областей України 89062 особи [25, с. 95].

Друга масова депортація стосувалася сімей репресованих у 1939 р. поляків, українців і євреїв. Акція проведена 13 квітня 1940 р., у ході якої виселено майже 10,5 тис. сімей, або понад 32 тис. осіб. Їх вивезли до Казахстану і скерували на сільськогосподарські роботи в колгоспи і радгоспи. За національністю більшість виселених становили поляки – майже 75 %, українці – 19,5 %, євреї – 4 %. Третя акція виселення проведена 23 червня 1940 р. і стосувалася біженців із Польщі. Тоді із західного регіону республіки депортовано 24,7 тис. сімей, або майже 58 тис. осіб. Більшість із них як спецпоселенців розміщено в дев'яти областях Російської Федерації, в Алтайському та Красноярському краях. Основну частину виселених становили євреї – 84 %, поляки – 11 %, українці – 2,3 %. Л. Берія 21 травня 1941 р. підписав постанову про подальше виселення з території Західної України, і вже наступного дня вирушили перші партії депортованих. У травні-червні 1941 року вислано 12 тис. осіб. Загалом у 1940–1941 рр. із Західної України депортовано 190 тис. осіб. [26, с. 154–156, 168–171].

Однією зі злочинних сторінок сталінського режиму в західних областях України були жорстокі розправи з людьми, які знаходилися у в'язницях. З початком німецько-радянської війни 22 червня 1941 р. органи держбезпеки УРСР намагалися вивести їх вглиб території. Передбачалося евакуювати 23394 особи, для чого необхідно було більш як 700 залізничних вагонів. Однак ствердної відповіді з Москви певний час не надходило. Невдовзі в Наркомат державної безпеки УРСР все ж таки надійшла телеграма, в якій зазначалося, що «... згідно з розпорядженням Л. Берії, за списком, затвердженим прокурором, розстріляти всіх осіб, що перебувають під слідством, засуджених за контрреволюційні злочини, а також осіб, що вчинили розтрата у великих розмірах». Безпосереднє керівництво розстрілами в'язнів здійснювалося органами держбезпеки за участю працівників в'язничного управління НКВС УРСР, охоронців та конвоїрів в'язниць. Начальник в'язничного управління НКВС УРСР Філіпов 5 липня 1941 р. скерував на адресу наркома Сергієнка доповідну, в якій зазначав, що «... у в'язницях Львівської області розстріляно 2464 в'язнів, звільнено 808, переважно звинувачених у побутових злочинах. Усі розстріляні закопані у ями, вириті у підвалах в'язниць, а у м. Золочеві – в саду». Далі Філіпов сповіщав, що «... у двох тюрмах Дрогобицької області, у містах Самбір і Стрий розстріляний 1101 в'язень; у тюрмах Станіславської області розстріляно 1000 в'язнів, міста Луцька – 2000, у Ковелі – 194, у Дубно – 260; із Чорткова Тернопільської області евакуйовано 954 в'язні, по дорозі при спробі втечі розстріляно 123 в'язні – члени ОУН. 20 липня у м. Умані, за розпорядженням військового прокурора фронту розстріляно 766 в'язнів, засуджених і таких, які перебували під слідством по контрреволюційних статтях. У червні-липні 1941 р. у в'язницях західних областей розстріляно понад 8 тис. осіб. [27, с. 262–263].

Такими і подібними карально-репресивними діями тоталітарна система дискредитувала себе в очах західних українців. Саме тому багато людей, які раніше вітали прихід Червоної армії і встановлення радянської влади, докорінно змінили свої погляди. Репресивно-каральна система, яка функціонувала у Західній Україні у 1939–1941 рр., становила одну з ланок тоталітарного механізму, допускала свавілля, грубе і цинічне порушення прав людини.

Список використаних джерел

1. Российский центр сбережения и изучения документов новейшей истории, ф.17, оп. 6, д. 701, л. 2. Центральный державный архив громадських організацій України (далі – ЦДАГО України), ф. 1, оп. 6, спр. 513.
3. Сергійчук В. І. Правда про «золотий вересень» 1939-го / В. І. Сергійчук. – К.: Либідь, 1999. – 165 с.
4. Держархів Львівської обл., ф. р-225, оп. 1, спр. 1.
5. Держархів Тернопільської обл., ф. р-11, оп. 1, спр. 1.
6. Настюк М. И. Создание и деятельность советских органов юстиции в Западных областях УССР (1939–1941 гг.) / М. И. Настюк. – Львов: Вища школа, 1977. – 153 с.
7. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 6, спр. 594, спр. 675.
8. Держархів Львівської обл., ф. П-3, оп. 1, спр. 521.
9. Держархів Львівської обл., ф. 5001, оп. 1, спр. 30.
10. Государственный архив Российской Федерации, ф. 9492, оп. 1, д. 1005.
11. Вышинский А. Я. Законность революционная / А. Я. Вышинский // Большая советская энциклопедия. – Москва: «Большая Советская энциклопедия», 1933. – Т. 26. – 903 с.
12. Держархів Івано-Франківської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 7.
13. Российский центр сбережения и изучения документов новейшей истории, ф. 17, оп. 1, д. 3 а. 14.

Ведомости Верховного Совета СРСР. – 1940. – № 28. 15. Держархів Волинської обл., ф. р-18, оп. 1, спр. 149. 16. Держархів Львівської обл., ф.5001, оп. 1, спр. 214. 17. Там само, ф. р-225, оп. 1, спр. 6. 18. Держархів Волинської обл., ф. П-1, оп. 3, спр. 66. 19. Держархів Рівненської обл., ф. П-1, оп. 6, спр. 639. 20. Держархів Львівської обл., ф.П-3, оп. 1, спр. 4. 21. Репресии против поляков и польских граждан. – Москва: Мир, 1997 – 276 с. 22. Дрогобиччина – земля І. Франка. Збірник мемуарних матеріалів. – Дрогобич: Коло, 1993. – 580 с. 23. Літопис нескореної України. Документи, матеріали, спогади. – Львів: НТШ, 1993.– Кн. 1. – 801 с. 24. Государственный архив Российской Федерации, ф.9492, оп. 1, д. 1115. 25. Мазур Г. Політика радянської влади щодо населення Західної України в 1939 – 1941 рр.: суть і наслідки / Г. Мазур // Україна – Польща: важкі питання. – Варшава: Тирса, 1999. – Т. 4. – 350 с. 26. Баран В. К. Україна: Західні землі: 1939–1941 / В. К. Баран, В. В. Токарський. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 448 с. 27. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр.: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: у 2 кн. / І. Г. Білас. – К.: Либідь; Військо України, 1994. – Кн. 1. – 424 с.

Константин Кондратиук Марьяна Леськив

ВВЕДЕНИЕ СОВЕТСКОЙ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ В ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЕЙ УКРАИНЫ (1939–1941 ГГ.)

В статье охарактеризовано советскую судебную систему, которую было установлено в Западной Украине в 1939–1941 гг. Освещены масштабы репрессий и их последствия для местного населения

Ключевые слова: Западная Украина, тоталитарный режим, судопроизводство, судовая система, репрессии.

Kostiantyn Kondratiuk, Mariana Leskiv

THE INTRODUCTION OF SOVIET COURT SYSTEM IN WESTERN REGIONS OF UKRAINE (1939–1941)

Soviet court system that was established in Western Ukraine in 1939–1941 is characterized in the article. The scales of repressions and their consequences to the local inhabitants are ascertained

Key words: Western Ukraine, totalitarian regime, justice, judicial system, repressions.

УДК 94(477.84) «20»

Тарас Шуст

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 1944–1955 РР.

У статті висвітлено кадрову політику радянської влади в сфері охорони здоров'я у Тернопільській області в повоєнний час. Проаналізовано основні тенденції, які мали місце у професійному лікарському середовищі області, а також національний та гендерний склад медичних кадрів.

Ключові слова: Тернопільська область, радянська влада, кадрова політика, система охорони здоров'я, медична галузь.

Останнім часом в українській історичній науці зростає інтерес до регіональної історії. На перший план у сучасній історичній регіоналістиці виходить насамперед антропологічний компонент, неодмінною складовою якого є дослідження особливостей функціонування медичної системи на місцевому рівні, а також її безпосереднього впливу на соціально-побутові та культурні умови, в яких проживало місцеве населення.

Інтерес до історії розвитку медицини багато в чому пояснюється стурбованістю суспільства сучасним станом системи охорони здоров'я, загостренням багатьох проблем економічного розвитку в умовах впровадження реформ в медичній сфері та їх поки що невдалих наслідків.

У цьому контексті особливе значення в процесі дослідження становлення системи охорони здоров'я належить саме кадровому аспекту, оскільки кадри завжди були і є ключовим елементом, без якого неможливе функціонування будь-якої системи соціального призначення, у тому числі й системи охорони здоров'я. Саме тому у процесі розбудови системи охорони здоров'я в Тернопільській області впродовж 1944–1955 рр. влада особливу увагу приділяла кадровим питанням. Кадри були тим стрижнем, який, разом із матеріально-технічною базою, забезпечував функціонування та розвиток медицини області.